

AQUESTS ARTICLES QUE REPRODUÏM REFLECTEIXEN no tan sols una dimensió social envers el seguit de transformacions econòmiques que es duïen a terme en el conjunt de la societat valenciana, sinó que tenen un interès central en incidir en el vincle que les idees de Fuster tenien amb la construcció nacional dels Països Catalans des de la pròpia realitat valenciana. Al mateix temps palesen quin era el marc ideològic general amb què el mateix assagista s'identificava: un socialisme de tipus ètic i 'moral'. El primer article de l'economista i sociòleg Joaquim Maluquer i Sostres (Barcelona, 1930) –amb qui Fuster va tenir una relació de més de trenta-cinc anys (1956-1992)–, fou escrit sota la secció "Economia Humana", sintagma que induïa a pensar el fet econòmic com a fet social i cultural. El segon, del mateix autor, és una reflexió sobre el sentit del socialisme segons Fuster en el context de l'Europa de la primera meitat dels anys setanta. La traducció d'ambdues reflexions és d'Agnès Toda.

El País Valencià

Als francesos, als quals podem imputar molts defectes excepte el de la falta d'intel·ligència, a l'hora d'iniciar la desconcentració industrial de la saturada regió parisenc, han entès que per a l'èxit de l'operació no n'hi havia prou amb la simple implantació de les noves indústries als departaments allunyats de l'acaparadora metròpoli. Les causes de la decadència econòmica de les regions superen abastament el model auster de les econòmiques, de la mateixa manera que no es cenyeixen a l'àmbit econòmic, sinó que, al contrari, presenten implicacions essencialment sociològiques i, fins i tot, culturals. Es pot afirmar que en molts casos l'apaivagament polític i la provincialització cultural han estat els factors inicials i més decisius del descens econòmic. L'emigració dels més capaços cap al centre capdavanter de la vida del país i el drenatge de capitals públics i privats, expliquen el desenvolupament de certes ciutats la prosperitat de les quals seria difícil de comprendre si tinguéssim únicament en compte l'esquema teòric de la localització de les activitats segons els principis de la raonabilitat econòmica.

Per això, els projectes francesos de reestructuració regional prescindien dels espais artificials i es basen en zones més àmplies. I és més: en aquests projectes, al costat de les iniciatives que versen sobre el millorament de l'agricultura i la instal·lació d'indústries, s'endevina un notable increment de l'equip social en tots els seus aspectes, des del sanitari a l'esportiu, passant per l'ensenyament. Els estudis uni-

versitaris ocupen un lloc preferent en aquest vessant, ja que la possessió d'una universitat de categoria no només subministra l'elit intel·lectual i dirigent, sinó que representa el millor antídote contra el sentiment d'inferioritat que tant ha contribuït a desallotjar, materialment i cultural, extenses zones de l'Estat francès en benefici –discutible– de París. En resum, els plans regionals francesos, tenen molt en compte la necessitat de revitalitzar culturalment la regió per la qual el desenvolupament econòmic pot afirmar-se allí amb majors garanties de persistència.

La situació del nostre país recorda la francesa, encara que trobem la notable diferència que al nord i al nord-est existeixen dos grans pols de desenvolupament que tendeixen a equilibrar la influència acaparadora de què parlàvem. Per això pren un interès tan singular a les zones menys immunes a la despersonalització la lluita contra el sentiment provincialista, que degrada als pobles culturalment i econòmic.

Un magnífic llibre que acaba d'aparèixer, *El País Valencià*, de Joan Fuster, constitueix l'expressió més acabada d'una obra i d'un escriptor. El País Valencià és pròsper i ho podem comprovar ben bé, quan el ressequim de la mà de Fuster amb tanta destresa, però no ens engegem: tal com adverteix l'escriptor de Sueca, no ens podem deixar entabanar i oblidar-nos de la densitat humana del litoral, del despoblament de la noble Morella o de les muntanyes de l'interior. I, encara més, una agricultura fèrtil no és suficient en la nostra època per tal de garantir el desenvolupament econòmic i social. El sector industrial aporta més a València que l'agrícola encara que no ens en faci l'afecte, i l'increment de la indústria resulta totalment indispensable per tal que el país no quedi enrere en la competició que imposa el progrés. Qui actua amb mentalitat estàtica en l'àmbit econòmic ja es pot donar per vençut i superat, perquè el dinamisme de la transformació que intervé pot fer perdre en pocs instants les posicions que semblaven més sòlides. En el cas del País Valencià, la taronja, que representa el primer producte d'exportació de tot l'estat, sofreix la greu competència de la taronja israeliana. I precisament Israel és el millor exemple contemporani d'allò que pot assolir en tots els aspectes un poble que ha recuperat el seu destí col·lectiu.

La incansable lluita per la qual Joan Fuster s'ha obstinat per tal de revitalitzar l'arrel del País Valencià, és a la base mateixa de les actituds col·lectives que condicionen el desenvolupament econòmic i el progrés social. És sota aquesta perspectiva que l'obra de Fuster apareix com un catalitzador de les possibili-

"El País Valencià", "El socialisme segons Joan Fuster"

Joaquim Maluquer i Sostres

Economista i sociòleg

tats espirituals i materials –ambdues estretament independents– que engloba l'actual societat valenciana.

El Correo Catalán, 16 de desembre de 1962

El socialisme segons Joan Fuster

En una entrevista recent a Joan Fuster, feta en motiu d'haver rebut el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, i després de donar per entès que és socialista –no pas de carnet, sinó de conviccions–, l'entrevistador li va demanar que definís com entén el socialisme.

El nostre amic de Sueca, àmpliament intel·ligent i il·lustrat, per allunyar-se de dogmatismes, i dotat del reflex de la cautela que subministra el fet de néixer i viure en una comunitat agrícola, va respondre, si fa no fa, que cap persona decent podria deixar de reconèixer la superioritat moral d'una societat sense classes i, per tant, aspirar a aquesta situació; que, per altra banda, les realitzacions, els projectes i les maniobres que tendeixen a aconseguir aquella meta ideal plantejegen qüestions força complexes, que no poden solucionar-se fàcilment; i, finalment, va assenyalar la importància fonamental –encara que no única– de la metodologia marxista per treballar les ciències socials.

Fuster diu, aquí, tres grans veritats, que només poden discutir-se des de posicions sectàries, siguin de dretes o d'esquerres. De moment, en canvi, no ha estat objecte de cap atac, com a mínim que jo sàpiga. És clar que, a banda de disposar de l'important arma dissuasòria d'una llengua i ploma afilades, es troba lliure de tot tipus de sospita de participació excessiva en els béns terrenals. Ningú no podria argüir que les seves afirmacions constitueixen tèrboles manipulacions capitalistes. Viu com un anacoreta en una casa de poble, ocupada literalment pels llibres –el seu únic “luxe”–, glaçada a l'hivern, i s'alimenta d'arròs i de pa.

Es podria objectar que, als plantejaments de Fuster, els manca un bastió doctrinal i que no són operatius, a excepció de la intel·lectual acceptació de la metodologia marxista. Això és cert, però anem a pams. La fibra essencial de Fuster és la del moralista i això seria molt més evident si hagués escrit la seva obra en un marc de normalitat política, sense la fervorosa exigència patriòtica i moral

La incansable lluita per la qual Joan Fuster s'ha obstinat per tal de revitalitzar l'arrel del País Valencià, és a la base mateixa de les actituds col·lectives que condicionen el desenvolupament econòmic i el progrés social. És sota aquesta perspectiva que l'obra de Fuster apareix com un catalitzador de les possibilitats espirituals i materials –ambdues estretament independents– que engloba l'actual societat valenciana.

de defensar el seu país amb la ploma a la mà.

El socialisme, per la seva banda, és ètic o no és res. Més ben dit, sense aquell component quedaria reduït a una construcció doctrinal més o menys convincent per l'intel·lecte però incapaç de moure voluntats i d'incitar a la dedicació de moltes vides i, fins i tot, al seu sacrifici. D'aquí –i fent un incís– la configuració de vivència religiosa que amb freqüència adopta i les atraccions recíproques que experimenten socialistes i cristians d'esquerra.

Per altra banda, mancaríem de veritat històrica i de realitat actual si creguéssim que no hi ha més socialisme que el “científic”. A banda dels precedents, tenim l'exemple actual del laborisme britànic, per diluït que pugui semblar a radicals i impacients. I no hi pot haver cap mena de dubte sobre l'autenticitat socialista dels cristians que, partint de l'Evangeli, propugnen una transformació social idèntica als marxistes. Això en definitiva, no hauria de sorprendre'ns. El socialisme s'ha covat al si de l'Occident cristià i els seus teòrics no han pogut quedar al marge del seu esperit, malgrat l'equivocada postura social de les esglésies en un moment determinant com és el dels inicis de la industrialització.

En conseqüència, l'aspiració fusteriana, senzilla i elemental, aconsegueix tota la seva dimensió i la seva primitiva força transformadora. Una societat classista no és moral, si som conseqüents amb la igualtat del gènere humà. Cap persona honesta, per tant, pot deixar de desitjar una societat sense classes. Davant d'un plantejament com l'anterior, la discussió sobre els “camins” que poden portar a aquella meta són irrellevants, sempre i quan –i tornem a la moral– representin la llibertat i la dignitat –heus aquí la precaució de Fuster– per tal que no resulti pitjor el remei que la malaltia, com per desgràcia ho exemplifica la trista història contemporània.

Així, amb la màxima simplicitat i traduït a termes que no poden ser més comprensibles,

Fuster aporta una llum elemental sobre el socialisme, la possessió del qual es disputen dotzenes de grups, amb un estil que ens recorda les tradicionals escoles filosòfiques, amb els seus dogmatismes, les seves distincions, les seves subtils i l'oblit freqüent de l'obra a realitzar. Ningú pot acreditar ni concedir patents d'ortodòxia. Tots els camins porten a Roma si consideren als éssers humans en la seva condició de persones.

Segons el *maître à penser* de Sueca, el socialisme sembla definir-se pel seu objectiu, que no és primordialment econòmic, social o polític, sinó moral. D'aquí que tots aquells que aspiren i treballen honestament cap i per a aquell fi, amb l'única condició intangible del respecte absolut a l'home i a la seva llibertat, puguin reivindicar el socialisme, tant si es titulen comunistes –singularment si ho són a la italiana–, com socialistes, socialdemòcrates, cristianodemòcrates d'esquerra i altres formacions de qualsevol tipus i denominació. Les procedències doctrinals no compten i les científiques podrien ésser del tot irrellevants, ja que tal com Fuster assenyalava raonadament, importa una altra cosa.

El Correo Catalán, 21 de juny de 1975